

ORIZONTUL

Revistă pentru știință și literatură.

VASILE E. MOLDOVAN

Moneda are două fețe.

(Pentru D-l I. Slavici.)

În țintirim la Tebea, — umbrat de ramurile puternicului gorun, — un mormint istoric ne păstrează cu îndârjire amintirea unor vremi îngropate dimpreună cu visurile noastre cele mai sfinte și cele mai îndreptățite. Iar glia dela rădăcinile gorunului, leagănă pacea unor osăminte, pe cari un neam mai de omenie decît noi, — le-ar fi așezat ca scumpe moaște la altarul celei mai frumoase biserici românești. Sunt osămintele regelui munților, — a visătorului erou, — care și-a vărsat sîngele, a lui și a neamului său, în luptă, pentru Austria și pentru Dinastie.

A murit apoi pe drumuri fluerășul nebun, care-și pierduse mințile cînd drept recunoștință, Francisc Iosif i-a oferit decorații, — iar neamului său — absolutizm, și un pact cu dușmanii, la 1867.

Sub umbra bătrînului gorun a lui Horea, — la mormîntul lui Avram lançu de asemenea este o „cruce de piatră“, — dar crucea asta n'a ridicat-o Împăratul.

N'a ridicat-o Împăratul, — iar cînd voiam s'o ridicăm noi înșine, — guvernul lui Francisc Iosif ne-a aruncat în pușcărie, în același timp, cînd osămintele marelui dușman a dinastiei sunt aduse dela Torîno la Budapesta, și semenii lui, admirătorii lui de atunci și de azi, îi ridică o cruce de marmoră albă.

Alerge ochii și gîndul D-lui Slavici, dela București la »crucea de peatră« dela Schönbrunn, — ochii și gîndurile noastre, a celor din Ardeal rămîn încremenți pe crucea din țintirimul dela Tebea. —

Moneda are două fețe. —

D-l Slavici ne-o arată pe coloanele »Tribunei« din Arad, — numai aceea, pe care se vede chipul lui Francisc Iosif; — noi o întoarcem nițel, — să-i vedem — *valoarea*.

»E lucru știut de toți — scrie d-l Slavici — și netăgăduit de nimeni, că biserica română greco-catolică s'a întemeiat, a crescut și s'a întărit prin stăruitoarea purtare de grije a Cîrții din Viena, care a înzestrat-o cu de toate și i-a fost în toate împrejurările bună ocrotitoare. Ori *om smîntit ori fiu înstrăinat* ar trebui dar să fie Românul greco-catolic, care nu și-ar da seamă, că el cauza bisericei sale o servește dîndu-și sîngele și avutul pentru ca să sporească puterea Monarchului său«.

Atît. — D-l Slavici ne numește a priori, de smintiți și — înstrăinați pe noi pe toți, — o mare majoritate, — nu, — o majoritate co-

vîrșitoare, cari nu credem în naivitatea și sofisteria celor ce ni-le scrie Domnialui. —

Să ni-se ierte, dacă vom afirma, că forțarea »Unirii cu Roma«, s'a făcut în urma stăruințelor Vaticanului, stăruințe energice, cari aveau de scop: cîștigarea Românilor pentru catholicism.

În afară de acest scop a Romei, curtea din Viena credea să ajungă și la altceva prin »Unire«. — Credea că o să ne desfacă desăvîrșit de cătră corpul compact a neamului românesc. Credea că o să ne germanizeze mai cu ușorul. Doreau să ne ridice forța, — să poată avea un sprigin împotriva nobilimei maghiare din Ardeal, care le amărea zilele.

— *Nu*, — de o mie de ori, — *nu* dragostea pentru Români îi îndemna să ne unească cu Roma. — S'a văzut mai tîrziu, să vede si azi, — o văd toți, cari sunt destul de »smintiți« pentru D-l Slavici, ca să o vadă, — cari însă nu's destul de »înstrăinați«, ca să n'o vadă. —

Dacă era — dragoste pentru Români, — ar fi purtat de grije de noi în felul, că ar fi ridicat și biserica gr.-orientală, — ar fi înzestrat-o și pe asta, fără vre-o condiție atît de primejdioasă, cum credeau ei că ar fi »Unirea« pentru Români. — Dar scrie D-l Slavici mai departe:

»Tot sub stăruitoarea purtare de grije a Curții din Viena s'a întemeiat mai tîrziu, a crescut și s'a întărit și biserica română greco-orientală, care azi stă deopotrivă întru toate alătura cu cea greco-catolică. Nu-am fost și nu suntem socotiți unii mai buni decît alții, căci interesele mari ale Monarchiei cer ca toți să ne întărim și să ne ridicăm prin disciplina religioasă. Tot om smintit ori fiu înstrăinat ar fi

dar și românul greco-oriental, care nu și-ar da samă, că și el cauza bisericii sale o servește dîndu-și sîngele și avutul pentru-ca să sporească puterea Monarchului său.

Noi știm cînd, cum și de ce a venit ocrotirea asta a bisericii gr.-orientalilor.

A fost resplata avară pentru sîngele celor 40 de mii de Români.

A fost pe urmă, apa rece, care era să mulcomească, să despăgubească pe Români, pentru-că au fost dați pe mîna Maghiarilor.

S'a făcut, ca să rămînem întregi pe mai tîrziu, — cînd vor avea de nou trebuință de noi. —

Ni s'a dat ca, să nu murim de foame, dar ni s'a dat numai cît era necesar să viețuim, dar să nu ne prea întărim cumva.

Ni s'a dat ca să nu ne maghiarizăm, și să devenim astfel și noi periculoși pentru Austrieci. — Să ne putem împlini chemarea de a fi balastul pe care aero-nautul îl aruncă din balon cînd e trăbuiță să-l ușureze. De pildă, în anul trecut, cînd Viena făcuse propunere Maghiarilor. că dacă aceștia vor abandona pretenziunile lor de »comandă maghiară« în armată, — li se va da *mîna liberă* în celelalte chestii interne.

Ce ar fi însemnat asta, o știm atît de bine, încît ne trec fiori numai gîndindu-ne la putința unei asemenea schimbări.

Ar fi făcut-o Viena și asta, de asemenea tot din dragoste pentru noi?

De ce n'a primit Memorandul?

Din dragoste pentru noi?

De ce ne-a înfundat în pușcărie?

Din dragoste pentru noi?

Și multele, multele proiecte de lege, nimicitoare pentru neamul Românesc, de ce le-a sancționat?

Din dragoste pentru noi?

Dragostea asta e atît de sinceră ca dragostea D-lui Slavici pentru Habsburgi și Austria.

S'ar putea analiza amîndouă, — una după culisele cabinetelor dela Viena, — cealaltă, după culisele politicei lui Sturdza, — la București.

Să nu le analizăm însă, — că prea am rămînea posomorîți. —

Să ne întoarcem la articolele D-lui Slavici.

Ne spune, că la împresurarea Vienei, Români munteni, cari erau în tabăra Turcilor, au făcut tradare, — tolerînd alimentarea orașului, unde trămurau Habsburgii, — până la venirea lui Sobiesky, cu oastea Polonilor. — În amintirea acestui fapt apoi, — Habsburgii au ridicat o cruce de peatră la Schönbrunn. — Frumos, — foarte frumos. —

Ba ce-i mai mult, n'au tolerat să pună Polonii mîna pe Moldova, — tot din dragoste pentru noi, și tot pentru amintirea căreia îi slugește crucea de piatră, — a răpit mai tîrziu: Bucovina.

Uciderea lui Mihai Viteazul s'a ordonat dela Viena tot ca să dea un semn de dragoste pentru noi. Pe noroc numai, că l'au ucis după ce nu mai aveau trăbuiță de dînsul.

Tot din pornirea asta drăgostoasă au pus la cale revoalta lui Horea, și au tolerat pe urmă, ca răzbunarea nobilimei să se descarce asupra sermanilor iobagi, să însceneze la Bălgrad bestiala

ezeuție prin tăiatul în roată. Ah! voi »înstrăinaților«, și »smintiților«, văzînd atîta dragoste, — de ce nu vă jertfiți avuțul și viața pentru Viena, — *fără nici o condiție?* Voi nu'l puteți uita pe lancu? Nu puteți uita roata dela Bălgrad? Vă doare răpirea Bucovinei și procesul Memorandului?

Nu le uitați toate aceste, ca D-l Slavici, cînd își aduce amînte de crucea de peatră dela Schönbrunn? Nu? — Atunci sunteți întradevăr »smintiți« și »înstrăinați«, — că așa spune D-l Slavici.

Voi, cari așteptați să vi-se ceară dintii springinul, — voi cari nu săriți fără plan, fără condiții în ajutorul Vienei, voi »faceți politică sugînd-o din deget« așa scrie D-l Slavici.

Din deget și-a supt politica și Cuza Vodă, cînd după 1849, pactase cu Maghiarii, desgustat de nerecunoștința Vienei.

Toți, — toți sug din deget, din degetul propriu.

Numai D-l Slavici nu sugă din deget. Cel puțin nu din a D-sale.

În țintirimul dela Tebea își doarme somnul de veci acel ce s'a jertfit pentru Viena, — în care avea încredere deplină. — Sfirșitul lui l'ăm văzut, iar crucea dela capul lui ne învață cea ce am scris în Glossa II. din nrul din urmă a revistei noastre, anume:

»Să muncim, să ne organizăm și să ne întărim, ca să devenim și noi un factor politic de care trăbue să se țină seamă, — atunci nu ne vor folosi de unelte pentru scopuri străine, ci la fiecare împrejurare *ne vom alia cu acel ce ne*

va asigura și ne va da cele mai multe avantagii.»

Vom fi poate »smintiți« și »înstrăinați« pentru D-l Slavici, — dar nu vom mai avea cruci de peatră, cari să ne întristeze și să ne pună pe gânduri întrâtita, ca vechea, trista cruce, umbrită de goronul lui Horea.

DR. CASSIU MANIU

Cum stăm cu constituția Ungariei?

Ungurii, fiind un popor de origine turco-tătără, au adus cu sine și păstrează neschimbate însușirile rasei turanice. Îți vine să crezi, că li-e cu desăvârșire imposibil să se acomodeze după felul de gândire și simțire a rasei arice cu care trebuie să muncească împreună pentru înaintarea omenimei. Imediat după invaziunea lor, ei au recurs la astfel de mijloace pentru a se susține, cari erau în contrast continuu cu caracterul popoarelor arice conlocuitoare.

Despotism și răsvrătiri înlăuntru, iar în afară războiri continue, mai târziu alianțele cu Boheția, Polonia, și în fine cu Austria, le-a fost unica artă de a susține o formă de stat oare care, numită Ungaria.

Astăzi însă, la susținerea unui stat aici în mijlocul națiunilor arice, se pretind astfel de condițiuni, cari să poată împărtăși statului căpăbilitatea de productivitate spirituală și economică spre a putea acoperi spesele împreunate cu susținerea unui organism de stat și a cîștiga și un capital de rezervă pentru evenimentele neprevăzute ale viitorului.

Prin urmare arta conzervării statului ungar ar fi îmblinzirea acestui element turanic discordant, prin înmulțirea instituțiilor de echilibru public între naționalități, va să zică prin întemeierea unei constituții *arice* în locul constituției *turanice* existente aici, în Ungaria. —

Din spiritul turanic a constituției actuale a Ungariei, urmează extremele în cari să mișcă opinia publică maghiară d. es. idealizarea regelui, de altă parte conspirația continuă și atacurile personale chiar, cari și le permite opinia maghiară față de Monarch, indiferentismul față de alte naționalități, ura nemotivată față de ele, luxul nimicitor, iară de altă parte nepăsarea față de mizeria cea mai crudă a țării. Cu un astfel de spirit public încă nici odată nu s'a putut susține un stat, nici ordinea publică. Bz cu acest spirit public nestatornic, absurd și periculos, am ajuns azi acolo, că nu avem nici parlament, nici guvern și suntem espuși ca să fim incorporați la un alt stat ca niște nemernici, vîntură țară, cari nu pot să susțină concurența cu națiunile arice.

Trebuie dar să ne punem întrebarea că după constituția asta necorectă, care azi este în agonie, ce trebuie să urmeze? »Mai întâi trebuie dat statului o formă socială constituțională, care să întrunească în sine garanțele rezonabile și omenești ale statorniciei pe care le au statele arice europene în drumul progresului și al avîntului lor cultural-economic. Spre acest scop trebuie introdusă o constituție bazată pe consimțămîntul general a cetățenilor, trebuie ca spiritul constituțional să-și găsească inițiatorul în însuși monarchul, prin apelul monarchului către întreg poporul țării, izvorul constituționalismului modern, — trebuie ca poporul însuși prin adunări și congrese să pretindă schimbarea constituției actuale în o constituție blindă, umană și dăinuitoare, corăspunzătoare spiritului uman a popoarelor arice din Ungaria actuală, în fine trebuie să întărim această constituție prin întărirea principiului monarchic. Interesele Europei întregi pretind o astfel de constituție statornică aici în Ungaria, pentru că ori ce stagnare în dezvoltarea internă a unui stat european conturbă echilibrul, introduce nesiguranță în rezultatul

muncii oneste și culturale a națiunilor cari locuiesc în jurul aceluia stat.

Mă adresez dar cu încredere la toți cetățenii vrednici, ca în momentele aceste extrem de grave, să-și dea samă, că în Ungaria toți stăm foarte rău, că ni-se primejduiește existența ca stat prin pretenziunile utopiste ale Ungurilor, că spiritul constituției actuale ungare este demonul ce ne slăbește, ne sărăcește, ne sfărâma toate prospectele de a putea progresa, și că a sunat oara a douasprezecea, ca să ne adresăm de a dreptul la monarch, pentru a restitui echilibrul de stat prin întemeierea unei constituții moderne.

Necesitatea unei constituții moderne o dovedește mai bine lipsa noastră evidentă de drepturi politice. Regresul constituției actuale a Ungariei în comparație cu dreptul politic modern s'a manifestat în mod incontestabil în ziua dizolvării dietei. Modul cum au fost scoși »părinții patriei« din casa țării ne arată, că s'a deschis un abis adânc între factorii cei mai importanți ai unei vieți constituționale: suveranul și parlamentul. Privind forma și fondul constituției ungare vom descoperi, că nu numai dintre acești doi factori ci dintre toate mădulările organismului de stat ungar, lipsește solidaritatea intereselor. Aceste mădulări sunt naționalitățile și clasele sociale, cu cari statul stă în cea mai strânsă legătură de interese. Iar lipsa de solidaritate în interese, e cauza, că statul ungar azi nu e reprezentantul și instrumentul intereselor acestor colectivități eterne, stîlpul de existență ai statului, și că constituția actuală a Ungariei nu are îndreptățirea ei genuină. Drept aceea se pretinde schimbarea acestei constituții pentru a putea fi, în realitate, garanța intereselor mari, colective.

Interesele colective în Ungaria se manifestează ca o luptă continuă de veacuri între interesele grupurilor naționale deosebite. Această luptă trebuie mai înainte de toate delăturată.

Fost-au epoce mai lungi ori mai scurte, cînd ezistau alte interese colective d. es. feudalismul, confesionalismul și altele. Ba chiar și azi vedem un nou feudalism în Germania,

Austria și Ungaria. Din asta trebuie să concludem că în Ungaria sub masca liberalizmului s'a făcut mereu numai politică conservativistă. Iar rezultatul este menținerea unei constituțiuni retrograde, care sugrumă ori ce înaintare dar mai ales progresul politic. Abizul dintre suveran și parlament, caracteristic pentru dreptul public actual ungar, se esplică de sine prin contrastul care există totdeauna între ideile din cari a răsărit libertatea popoarelor și modul egoistic și barbar, cum este apretiată această libertate din partea reprezentanților neofeudalizmului. Dacă se poate întâmpla ca în Ungaria arbitriul monarhului, sau a ministrilor sau a birocrației, sau a miliției să fie supremul jude în chestiuni politice, putem fi îndreptățiți a nu ne mai încrede orbește în bunătatea acelei constituții și a-i contesta titlurile ei de vitalitate și de sfințenie. Pentru că, în ce va conzista perfecțiunea unei constituții, dacă nu în momentul esențial că ne oferă garanțe și în viitor, pentru dezvoltarea și înmulțirea drepturilor, amăsurat progresului și intereselor etice ale cetățenilor?!

În toate luptele de până acum, poreclite constituționale, din Ungaria, nu vedem însă altceva decit o revenire maniacă la legi învechite, la datine medievale, la tradițiuni politice prejudețioase și prin urmare păgubitoare pentru egalitatea de drepturi.

Trebuie dar să stăm departe de astfel de politicieni maniaci, cari tind a dezvolta constituția Ungariei în spiritul ei învechit și să ne pregătim cu toții, să fim gata pentru ori ce schimbări și evenimente pentru ca viitorul să ne afle pregătiți și capabili de dreptul politic modern.

OM ȘI CÎNE

IV.

(Urmare)

Țiba cînel Feri incolo!

Vorbele acestea lă auzea tot mai adese la stîină. Cu atît mai adese, cu cît îmbătrînea sermanul Burcușel.

Trecuse tinereța lui, — mulcomirea bătrînețelor îl făcuse așezat și posăc. Dar nu-și uita de datorințe.

Cu toate acestea, i-a fost scris, ca într'o seară, cînd Niculiță mîna turma la ocoale, să-și audă osînda.

— Să-ți vezi de alt cînel! — zicea mama lui Niculiță.

— Mă gîndeam și eu, — răspunse acesta, — dar n'am de unde.

— Baciul din Dumbrăvele are doi căței și vrea să-i prăpădească.

— Mă duc mîine pe la dînsul.

Burcușel s'a cutremurat. De acum simțea că e la începutul sfîrșitului său. Niculiță va aduce alt cînel, mai tîner, mai sprints, iar el va fi silit să flămînzească, sufedit fiind numai pe lîngă stîină. Ori îl vor huldui chiar și dînsul va pribegi prin păduri, — venind abia din cînd în cînd pe la stîină, ca să vadă locul tinerețelor sale și pe iubitul lui ortac la jocuri, — pe stăpînul lui, pe Niculiță...

Burcușel stetea trist lîngă poarta ocolului, — debălăzat, — cu capul în pămînt.

Ochii lui se umeziră, — plîngea, plîngea bătrînul cînel, dar nime nu-l lua în seamă.

A răsărit luna. Atunci și-a ridicat privirea spre răsărit și multă vreme nu-și mai coborî ochii. Aiuraa, pri-

vind luna, cum luneca pe luciul albastru, presărat cu stele, și gândurile lui se pierdeau departe, departe, în trecut.

În stîină dormeau. Luna scădea spre apus și Burcușel nu-și mai lua ochii dela ea. A pornit încet spre codru, cu ochii pironiți de strălucirea lunii, și cum mergea aiurind, lătra dureros, — urla cu jale, pare că ar chema-o — ar ruga-o să nu apună, ea, — prietena lui, — tovarășa lui de veghe, din nopțile lungi...

Cînd, tîrziu după miezul nopții, a dispărut luna după muchea muntelui, — s'a întors și Burcușel la stîină și s'a ghemuit pe vechiul lui culcuș.

În zori, s'a dus apoi la ușa stîinii să-l întîmpine pe Niculiță, cînd va ieși. I-a aruncat un bulgăr de mămăligă rece, dar Burcușel nu s'a atins de ea. A sărit în ocolul oilor, ca să scoată oile, cînd va deschide stăpînul ușa. Pe urmă, cînd a plecat, mergea îngîndurat pe lingă turmă, ca mai de mult...

V.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Spre toamnă, cînd a mai crescut cățelul pe care-l adusesese Niculiță dela baciul din Dumbrăvele, Burcușel devenia tot mai trist și noaptea tot mai dureros lătra la lună.

Cu noul soț n'o ducea bună. Fiind mai sprinten decît Burcușel, — îi mîncea și mîncarea lui dela gură, încît sermanul Burcușel rămînea mereu flămînd. Slăbise bietul și se urțișe de jale și de foame.

Iar Niculiță, dacă avea o vorbă bună, o avea pentru celalalt, — pe celalalt îl netezea, pe celalalt îl ninera.

Odată, cînd Burcușel era foarte trist și flămînd, a venit soțul, cățelul, și a început să se joace cu el, să-l năcăjească. A răbdat Burcușel cît a răbdat, — i-a spus în graiul lui să-i dea pace, — pe urmă și-a pierdut și el răbdarea și i-a tras o bătaie bună.

Iar Niculiță... a prins partea cățetului și l'a bătut pe Burcușel. Trist s'a tupilat sermanul atunci la umbra tufelor

de măcieși și de atunci înainte a răbdat toate cîte îi facea lacomul său soț.

A dat iarna. Cînd a căzut omătul, au închis turma în ocol. Iar Burcușel și-a luat locul lui de pază. Soțul lui o lua atunci razna, pe la cîinii dela celelalte stîni, în povești. Venea numai spre dimineață. Burcușel purta toată grija, și totuși, el simțea că e numai »suferit« la stîna...

Au urmat apoi zile grele pentru dînsul.

Voiau să se scape de el, să-l pustiască.

— Vezi de te scapă de el! — zicea mama lui Niculiță.

Intr'o zi apoi, Niculiță l'a strigat la el și netezindu-l i-a pus un laț de lînă în grumazi.

Burcușel s'a cutremurat. I-a venit în minte vremea cînd Niculiță era copil neastîmpărat și îi puneam ham de lînă, — cînd îl prindea la cărucean. Ce va fi voind acum?

Niculiță a pornit pe coastă la vale, ducînd după el pe Burcușel. —

Presimțea că se plănuește ceva în potrivea lui. Poate vrea să-l ducă undeva departe și să-l lase pustiu, pierdut în codru? La asta se așteptase el, și își pusese în gînd, să nu se mai întoarcă. Va trăi el oarecum, ori va muri de foame. — Sermanul Burcușel, mergea trist, — lăcrimînd. —

Ajunseră în vale. P'aici ducea linia drumului de fier.

La margine o mlăștină și trestii uscat. —

Niculiță s'a oprit pe umplătura drumului de fier. S'a uitat împrejur, că oare nu-l vede cineva, — apoi îngenunchind, a început să scormonească pietrișul de sub șine, cu mîna. —

Burcușel s'a cutremurat. Incepuse să înțeleagă. — Niculiță, — stăpînul lui, prietînul lui din copilărie, — vrea să-l lege de șine, ca să treacă trenul peste el. S'a înfiorat și l'a pătruns o jale adîncă. — Doamne, — avea-va Niculiță suflet, să făptuiască cruzimea asta? Așa să răsplătească credința și slujba lui? Va uita oare, că el i-a mîntuit viața?

Niculiță i-a înfășurat toate patru labele cu funia, — pe urmă l'a legat peste mijloc.

Burcușel stetea cu răbdare, — suferea să-l lege, fără să încerce scăpare.

Își privea nemilosul stăpîn cu privirea înduioșată, plină de ponos, întrebătoare. —

Niculiță, isprăvindu-și munca, s'a depărtat fluierînd, fără să-l privească. S'a ascuns în trestii, să se desfăteze în priveriștea cînd va trece locomotiva peste cinele lui, și-l va sfărma în bucăți. —

Burcușel aștepta liniștit, nu se sbătea, nu schelălăia. — Avea o rază slabă de nădejde, că însfirșit îi va fi lui Niculiță milă de el și-l va deslega. —

A trecut o jumătate de ceas, cînd fumul locomotivei ce venea, s'a zărit în depărtare. L'au văzut amîndoi, — și Niculiță și Burcușel.

— Acum, — poate acum se va îndura, — își gîndea Burcușel.

Apoi simțea cum sună pămîntul, dînd un sunet surd, trîmurat. La întorsătură s'a ivit locomotiva și Burcușel s'a cutremurat în tot corpul. Așadară, asta-i soarta lui, — să-l sfarme trenul, — drept recunoștință pentru credința lui?

Trenul se apropia. — Acum își vedea sfîrșitul. Nicu nu mai putea să vină, chiar să fi voit. — L'a cuprins des-nădejdea. Fără să vrea, — a început să se zbată cu toată puterea.

Schelălăia dureros zbătîndu-se, dar nu putea să se libereze, iar trenul se apropia năvalnic. Încă o clipă.

Și-a pus toată puterea des-nădejdiei.

Smîncindu-se, — funia s'a desfăcut nițel și Burcușel s'a răsturnat lîngă șine. — Numai piciorul dîndărăt a rămas legat strîns de șine. —

Nu putea să-l libereze.

În clipa următoare locomotiva i-a tăiat piciorul. A simțit o săgetare prin tot corpul, — o durere sfîșietoare. N'avea putere să se miște. Gemea, urla de durere. Trenul a trecut, iar Niculiță înjura din trestii.

Burcușel s'a ridicat cu greu.

Avea un singur gând: să-și mai vadă odată stăpînul, — să-i lingă mîna, — apoi luîndu-și rămas bun, să plece în lume, să moară de durere ori de foame. S'a apropiat încet de locul unde se ascunsese Niculiță.

La fiecare pas îl săgeta durerea, și el gemea dureros.

D'ar pe Niculiță, l'a cuprins frica văzîndu-l venind. Se temea că Burcușel o să se răzbune.

Cînd l'a văzut, a luat-o la fugă prin trestii, spre stîna lui.

Pe Burcușel l'a cuprins mirarea și jelea.

— Cum, — așa rău mă cunoaște, — încît să teme că îl voi mușca? Ași putea s'o fac eu asta? — Nu! Mai bine să mor... —

Pe urmă, — urmărind cu privirea dureroasă pe cel ce urca grăbit coasta dealului, a început de nou să plîngă.

Abia spre seară a pornit și el la drum, iar jelea era cu dînsul.

Mergea și nu știa unde, nădăjduia și nu știa ce. —

Și cum mergea schiopătînd, săgetat la fiecare pas de o durere ucigătoare, lăsa pe urma lui a dungă lată de sînge.

Puterile îi sleiau din ce în ce, — noaptea s'a coborît repede peste hotare.

Și-a aflat un culcuș lingă o căpiță de fîn, și s'a pus să hodinească. —

În mîntea lui se perîndau toate clipele vieții lui de credință și suferințe, — toată povestea vieții lui, care se sffrșea acum atît de înduioșetor.

Și, — abia acum, pe pragul morții i-a venit sermanului cine în mîntea să se întrebă, că oare: de ce zic oamenii că ei au suflet, iar animalele n'au, — cînd chiar și fiarele răpitoare știu, că animalul cel mai fără de suflet este: *omul*. — *Viclean*, — *nemilos*, — *lacom* și *laș*.

V. E. Moldovan.

Glosse.

(Unele calități ale țaranului român.) E aproape de sine înțeles, că cea mai bună probă a unei munci cinstitute și sirguincioase e totdeauna rezultatul bun.

Dacă ar fi să judecăm pe țaranul nostru, numai și numai, după rezultatele și sporul ce-l face, în ramul principal al activității sale, în ale economii de cîmp, părerea noastră ar fi foarte nefavorabilă.

Nu amorul propriu, ci iubirea de adevăr ne îndeamnă să prezentăm însă poporul nostru într'o lumină mai senină, dar și mai justă, decum ni-l prezintă străinii și chiar și unii dintre ai noștri. Dela străini nu odată am auzit spunîndu-ni-se pe față, că sărăcia poporului nostru este a se atribui în linia primă *lenei lui înăscute*, care îl face să încunjure munca mai grea și să afile fel de fel de pretexte pentru nelucrare, cum sunt de pildă multele, prea multele sărbătorii apoi anotimpurile, cînd lucrul cîmpului ca urmare firească pauzează.

Părerea aceasta nu e nouă. Am aflat că pe vremea împăratului Iosif al II-lea concetățenii noștrii Sași aveau aceiași părere despre noi, care o au și azi atît dinșii cît și Maghiarii.

Protonotarul din Mediaș, Mihail Conrad de Heidendorf, descrie pe larg călătoria prin Ardeal a marelui împărat Iosif al II-lea, reproducînd fidel convorbirile lui cu împăratul, și ale acestuia cu poporul de rînd.

În Hetzeldorf, Valachii au predat împăratului un memorand, în care se plîng de nedreptățile ce le săvîrșesc Sașii față de ei, de multele robote și contribuțiuni, cari trebuie să le plătească — și totuși ei (Valachii) *n'au nici podgorii, nici arătură, nici fînațe*. Majestatea Sa a primit plînsuarea Românilor și a promis că o va cerceta. Din prilejul acesta Iosif al II-lea l'a întrebat pe Heidendorf:

— »Se află între Valachi buni economi?

— »Majestate! sunt și buni economi între ei, dar *cei mai mulți sunt răi și leneși*. Națiunea în sine posedă destulă desteritate dela natură, dar are trebuință de o prelucrare.»

Dela convorbirea asta au trecut mai bine de 13 decenii.

Și iată că acei țărani din »fundul regiului», cărora Sașii nu le-au dat, și în parte nici azi nu le dau bucurios «nici vii, nici arătură,

nici finațe», și-au agonisit din propria putere moșii frumose, și largi, pe cari le lucrează tot așa de cu sirguintă și tot așa de bine ca și concetățenii lor Sași, dela cari le-au cumpărat cu agoniseala lor.

E drept, că în celelalte părți ale Ardealului, unde Românii au fost iobagi din greu, ei sunt și mai săraci, și mai puțin sirguincioși decât cei din fostul »Fundus regius«.

Vina nu o poartă ei, ci sistemul de exploatare a feudalizmului sub care au gemut până la anul 1848.

E știut, că starea de sclăvie, de »glebae adstrictii« e cea mai puțin acomodată să trezească și întărească în popor sirguinta, simțul de cruțare, și celelalte virtuți cetățenești.

Ci tocmai din potrivă, munca de sclav a fost în totdeauna cea mai slabă și mai inferioară în calitate și cantitate.

Sclăvia a corupt popoarele. A fost izvorul tuturor însușirilor rele, a decăderii moralului public a popoarelor.

Și cu toate acestea, poporul nostru lucrează și azi cum a lucrat și în trecut, destul de mult, ba în unele comune muncește chiar peste puterile omenești.

Un preot din împrejurimea Turzii mi-a spus, că în cei 10—15 ani de când e preot în comuna sa, nu odată s'a mirat, de ceia ce sunt în stare să supoarte locuitorii comunei, pe vremea Incrului de câmp.

Sunt oameni, — și nu puțini — în comuna sa, cari pe vremea coasei muncesc aproape 20 de oare la zi. Așa, că aproape noaptea întregă se aude sunetul monoton a coasei în finațele din dosu casei parohiale.

Și dacă avem în vedere, hrana insuficientă, cu care trebuie să se mulțumească țăranul, apoi nu ne putem mira de setea cu care așteaptă poporul ori ce sărbătoare. Aceste pauze mai dese, în toiul muncii grele și obositoare de peste vară, sunt adevărate binefaceri pentru corpul supt și slăbit în urma încordărilor supraomenești.

E drept, că nelucrarea țăranilor în cursul iernii motivează la aparență părerea despre »lenea« poporului nostru.

Dar și nelucrarea asta se poate explica și anume prin faptul, că poporul nostru este rămas în urmă în cultură. Vina însă nu e o poartă.

Eu sunt convins, că îndată ce învățătorii și preoții harnici vor lumina poporul și îi vor deschide izvoare noue de câștig, prin instruirea lui în unele ramuri ale industriei, pe cari le poate îndeplini poporul în sările lungi de iarnă, țăranul nu va petrece toată ziua în birturi sau tolănit lângă vatră.

În sfârșit starea materială mai slabă a poporului nostru se poate explica și prin conlucrarea fatală a o mulțime de împrejurări nefavorabile, cum sunt înapoierea mare a poporului față cu progresul.

economic a străinilor, împărțirea moșiilor și de altfel mărunte, între o mulțime de moștenitori, dările grele și nedrepte, ș. a. m. d. Tot atâtea împrejurări, cari ne fac să nu-i băgăm de vină țaranului: sărăcia lui, precum nu-i putem atribui ca merit unui conte bogăția lui moștenită dela strămoși, moși enorme de cite 20'000 holde, legate și acelea prin »fidei comisuri« ca să nu le poată prăpădi.

*

(Disciplina de partid). E bine să învețe omul cite odată și din pățania proprie. Invățătura asta, fiind mai scump plătită, e mai cu temei.

Dar a nu dori să înveți nici odată și nimic dela alții ci să aștepti în totdeauna să dai însuși cu capul de piatră, prea ar corespunde ironiei fine ce se cuprinde în zicala »că a ajuns la mintea Românului cea din urmă«.

Putem să învățăm și e de lipsă chiar să învățăm unele și altele lucruri bune, chiar și dela dușmani.

În privința asta e foarte instructivă pățania baronului Bánffy, cu coaliția.

Mai bine de un an și-a călcat pe inimă omul acesta ambițios și neastîmpărat și s'a supus disciplinei de fier din coaliție.

Odată a pășit în lături numai, cu epistola lui deschisă, adresată alegătorilor săi din Seghedin și a fost deajuns ca să fie scos din coaliție, ba cei mai mult, era aproape întreg partidul său să-l părăsească și să-l dezavueze.

Asta va se zică disciplină și organizație.

La noi?

Ne aducem bine aminte de conferința națională din anul trecut. —

Ei bine, cele petrecute la această conferință, cele ce i-au premers și i-au urmat, trebuie să pună pe gânduri pe ori ce om nepreocupat. Să mi-se ierte afirmația că: *în privința disciplinei de partid avem încă mult, foarte mult de învățat.*

Bine să ne înțelegem. Pe mine și pe ori care altul, nu aceea m'a jignit, că atît la conferință cît și după aceea, n'au fost toți politicienii noștri de acord cu înăugurarea politicii de activitate parlamentară.

Totdeauna am fost și sunt de convingera, că activitatea ori pasivitatea nu este un scop, ci numai un mijloc de luptă.

Iar ca ori care mijloc, atît una cît și cealaltă sunt de o valoare foarte relativă.

Tocmai din motivul acesta am afirmat că e bine, e rezonabil, ca totdeauna să rămână o mică fracțiune, care să pledeze și pe mai departe pentru mijlocul de luptă cel vechiu, cel abandonat.

Cine știe, nu va veni oare vremea, ca să ne întoarcem iar la el, și atunci ne va prinde bine să avem un stindard vechiu și un stegar părăsit, dar nu înfrînt, în jurul căruia să ne grupăm de nou.

Ceea ce m'a supărat, atît pe mine cît și pe alții, a fost tactica ce s'a urmat din partea celor rămași în minoritate.

În loc ca, cei de altă părere să se fi prezentat cu toții la conferență și aici să-și apere și motiveze cu seriozitate și loialitate punctul lor de vedere, cum au făcut cei cîțiva pasiviști în frunte cu eminentul lor orator Dr. G. Tripou, cei ce nu au venit, au atăcat însași *legitimitatea* convocării și tinerii conferenței, pe niște motive de formalități, despre cari bine știau că numai sub forța împrejurărilor grele politice, în urma opreliștilor lui Hieronimy, au fost trecute cu vederea.

Conducătorii nostri legitimi și convocătorii conferenței au fost puși în fața dilemei, să aleagă între zădărnicierea esenței, adică a puținței de a ne întruni după 10 ani de anarhie pentru a discuta asupra situației noastre politice și între *jertfirea unor forme, mai puțin esențiale*.

E curios că puterea de stat din jertfirea acestor formalități nu a făcut deducția, că noi ne-am fi împăcat cu soarta noastră în ce privește ordonanțele de dizolvare a partidului, pe cînd elementele nedisciplinate din partidul nostru au mînat apa pe moara celor cu opreliștile, cînd au susținut după conferență, că: *aceea nu a fost o conferență a partidului național, ci un conventicol activist*.

Nu voim să rupem legăturile de pe rane abia vindecate.

Dorim să propovăduim pentru viitor și să învățăm a ținea și de fapt, nu numai în articoli de ziare și în toaste, la biata disciplină de partid, singura noastră tărie în trecut și nădejde în viitor.

*

(Un cuvînt către tinerimea noastră.) Toma Carlyle, în esecelenta sa carte despre *«Eroii și cultul eroilor»*, vorbind despre universități, spune la un loc următoarele lucruri foarte adevărate și foarte cuminți:

»Dacă ne tragem bine seama, — tot ce poate să ne preseteze o universitate, sau ori ce școală superioară, nu e altceva, decît aceia cu ce am început în școala elementară: *ne învăță să cetim*.

»Noi învățăm *să cetim* în deosebite limbi, în deosebite științe, învățăm alfabetul și semnele de scriere a tot felul de cărți.

»Dar izvoarele de unde ne putem noi cîștiga cunoștințe, chiar cunoștințe teoretice, sunt numai cărțile.

»După ce toți profesorii au făcut pentru noi toate cîte le-a fost în putință, totuși *totul atîrnă dela cea ce cetim*.

»Adevărata universitate a zilelor noastre este o colecție de cărți«.

Universitățile noastre din Ungaria — o știm cu toții — nu sunt menite și nu sunt în stare să crească oameni de știință în înțelesul adevărat a cuvîntului.

Rolul lor se mărginește la fabricarea unui anumit număr de diplome pentru tineri, cari n'au altă dorință, alt ideal, decît ca să se vadă cu o zi mai iute căpătuiți, să ajungă cît mai de grabă în viața practică.

Trei, patru ani, petrecuți în chef și în nelucrare, apoi cîteva luni de muncă grea, de studiu enervant, pînă ce tinerul trece prin focul examenelor prescise, — iată în esență, viața de pe la universitățile din patrie.

Că nu se cresc băbtați de știință la universitate, pe noi Românii din Ungaria mai puțin ne atinge decît pe Maghiari, deoarece împrejurările noastre politice sunt așa, încît noi, Românii, nu am ști azi unde să așezăm pe un tiner, care s'ar specializa bunăoară în »dreptul roman«, sau în »științele de stat«.

Este însă un alt rău, care-l simțim și noi din greu. Este molișirea tinerimii noastre de spiritul ușuratic, lărmuitor, vînător de distracții, de multe ori vătămător sănătății și întregității morale a tinerimii, care dominează la universitățile noastre.

Nu-i vorbă, cea mai mare parte a tineremii noastre își face la timp examenele, își cîștigă diplomele. Dar aci se opresc.

De aci, la pușini le vine în minte, că universitatea e numai o făclie, care ne luminează calea prin întunec, ne pune în starea, ca să putem umbla pe picioarele noastre, prin labirinturile științelor.

Sau cum zice Carlyle: *universitatea ne învață numai să cetim în deosebitele științe*.

Totul atîrnă dela cea ce cetim pe timpul cît suntem la universitate și după ce am ieșit din băncile ei.

Adevărat că nu toți sunt în poziția fericită, că după ce au absolvat universitatea și au intrat în viața practică, să se poată ocupa cu cetitul intenziv, cu întregirea și perfecționarea cunoștințelor cîștigate la universitate.

Dar cei trei patru ani petrecuți la universitate sunt cei mai potriviți, pentruca tinerii noștri, pe lingă cea ce aud dela profesorii lor și învață din manualele lor de specialitate, să se nizuiască a-si înșuși tot felul de cunoștințe.

Timp au destul, cum nu au avut până atunci, și de sigur nu vor mai avea după aceea.

Bibliotecile universității le stau la dispoziție.

Nu le lipsește decît nițică voință și rivnă la lucru și moderațiune față de multele și ispititoarele distracții ce le oferă viața academică, pentruca atunci, cînd ies în lume, să mai știe ceva și afară de studiile lor de specialitate.

Repet, nu oameni de știință, *savanți specialiști* ne trebuie nouă, dar avem trebuință de oameni cu cunoștințe variate și temeinice asupra tuturor întrebărilor și chestiunilor mari, fie ațelea literare, economice sau filozofice, cari agită lumea intelectualilor din statele culte.

Ne trebuie oameni cu vederi largi, cari chiar și în mediul modest al orașelor mici, în cari vor petrece anii, după ce vor păși în viața practică, să se știe ridica în totdeauna peste micile mizerii, intrigi și vederi înguste ale acestui mediu.

Dela inteligenții nostri de pe la orașe se cer o mulțime de lucruri, cari nu stau în legătură strînsă cu ocupațiunea lor de specialitate.

Advocatul, preotul și funcționarul român, trebuie să muncească și eventual să conducă instituțiuni culturale, cum e de pildă »Asociațiunea«, economice, cum sunt băncile noastre; are să poarte și lupta politică în comune, la comitat și la alegerile pentru parlament etc. etc.

Și ca să putem satisface tuturor acestor obligamente naționale, e neapărat de lipsă, ca să fim înarmați încă dela universitate cu cunoștințe temeinice, să avem convingerile noastre bine gîndite asupra întrebărilor de însemnătate vitală, atît în ce privește pe individ, cît și societatea.

Numai studiul și munca serioasă dela universitate poate înțări în inima tineră acel *idealism sănătos*, de care atîta trebuință avem, ca să întimpinăm cu demnitate și liniște stoică toate decepțiile și torturile ce ne vor ajunge în toiul luptei pentru viață de toate zilele.

Mi-ar plăcea să fiu bine înțeles, iar șirele acestea să nu nască supărare, ci incurajare între cei puțini bravi și îndemn spre muncă între cei mulți slabi la înger, șovăitori și ușuratici.

GROSS-OESTERREICH

NIMICIREA UNGARIEI

(»Pesti Hirlap« dela 4 Martie a. c. publică articolul, ce urmează. — Noi aveam de gînd, să publicăm un articol original despre ideile acelor politicieni, cari din prilejul crizei actuale a monarhiei s'au ridicat la suprafață și cari se numesc: mari austrieci. Doream, s'o facem mai ales după apariția cărții d-lui Aurel C. Popovici, — dar însași soarea cărții lui, pe urmă faptul, că »libertățile maghiare« încă nu s'au înecat în absolutism, ne îndeamnă, să nu ne mai expunem pericolosului simț de dreptate a juraților din Cluj și să nu dăm procurorului ocazia de a-și face reclam de patriotism pe spatele noastre. — Iată de ce fără nici un comentariu dăm articolul din »Pesti Hirlap«, un articol informativ despre ideile »marilor Austrieci« — cari ne ating și pe noi, — deoarece în felul ăsta ne vedem întru cînta apărați de ghiarele procurorilor).

Marii Austrieci colportează astăzi marea lozincă: Ungaria trebuie sfărîmată. Ei vestesc în toate părțile, pe față, că uniunea dualistică făcută la 1867 s'a dovedit de slabă, lipsită de o viață mai trainică și că legătura dintre Austria și Ungaria nu mai e așezată pe o bază comună, legală, ci pe ordinațiunile împăratului, care regulează afacerile comune. Că raportul actual dintre aceste două țări nu mai e de nici un folos, o dovedește mai bine faptul că Ungaria nu recrutează și nu vrea să dea armatei comune unitare, pe cei apti de arme. De altfel legătura dintre Austria și Ungaria deja din anul 1860 nu mai e posibil de a fi susținută. Pactul dela 1867 l'au năpăstuit asupra Austriei Sasul *Beust* și Italianul *Belcredi*.

După marii Austrieci, turburările politice actuale dovedesc, că pactul dela 1867 e cu mult mai slab și mai incapabil de o durată mai îndelungată decît uniunea dintre Suedia și Norvegia sau decît legătura dintre Belgia și Nederlanda, care a durat dela 1815 pînă la 1830.

Pactul maghiar atinge cel mai înalt grad de imoralitate, căci el a fost cumpărat cu prețul unor popoare de 12 milioane de oameni cu limbă nemaghiară, vindute Maghiarilor, disparenți ca număr. Iar Maghiarii printr'o legislațiune radical de păcătoasă au sistat puțința de manifestațiune a acestor milioane de oameni vrednici. Se poate zice cu drept cuvânt că afară de legislațiunea rusească nu există pe suprafața pământului un parlament mai ticălos și mai corupt decît cel maghiar. Abuzurile Maghiarilor pe tema constituțiunii durează de aproape patruzeci de ani și totuși nu s'a putut crea o oarecare pace nici cel puțin pe timp de un ceas. Marii Austriaci de lucrul ăsta nici nu se miră. Pentrucă într'o astfel de țară, unde cetele lui Bánffy, Andrassy și Apponyi se bat după o domnie, bazată pe dreptul strămoșesc, nevoind să sufere lângă ei, decît poate în cazul cel mai bun numai un rege păpușe, nu se poate rehabilita ordinea publică și pacea statornică. În Ungaria, vechea nobilime s'a făcut singură despotă peste puterea pe care nu voește s'o împartă cu nimenea.

A sosit dar vremea, ca marii Austriaci să tracteze cum se cuvine cu acești nobili înfumurați decăzuți cu totul moralicește și aproape și materialicește, cari se fudulesc cu privilegiile lor și cari nu cunosc nici pe Dumnezeu nici pe împăratul, se mîndresc cu trîndăvia și se susțin din agoniseala, ciștigată cu trudă de sclav de concetățenii lor, pe cari de altfel nu-i conzideră de oameni. Cetățenii Ungariei nu dispun încă de mijloacele de lipsă pentru a începe lupta cu clasa privilegiată, care are puterea în mînă, pentru aceea marii Austriaci au datoria de a sări în ajutor împăratului, lăsat singur precum și în ajutorul poporului credincios imperiului. Maghiarii tocmai așa trebuiesc tractați, ca pe vremuri Hunii și Avarii. Simplu pomenirea numelui lor, să le aducă aminte urmașilor noștri de timpuri singeroase, o amintire identică cu amintirea ce o au Rușii de Mongoli.

Dualismul, isvorul principal al multelor lupte de drept public și național, cari se repetează de decenii în ambele, țări și ca atare este cauza principală a diferitelor obstrucțiuni — zace pe patul de moarte. Acest fapt fiind cunoscut, orice om cu cultură modernă trebuie să fie în clar cu aceea, că condițiunea și îndreptățirea de existență a puternicei împărății, așezate pe valea Dunării nu poate fi altfel asigurată, decît printr'o radicală reviziune a constituției imperiului, la tot cazul nu după concepția și dorința Maghiarilor.

Toate popoarele moderne ale Austriei au deci datorința, ca spre acest scop să se unească cât mai curînd și înlăturînd ruinele Austro-Ungariei dualistice, să întemeieze cu puteri unite un nou imperiu austriac, mare și unitar, bazat pe autonomia tuturor naționalităților.

Fie convins tot Germanul, că imperiul dualistic nu e altceva decît o boală, care bîntuie interiorul și care duce la moarte sigură. Ștînd imperiul și mai departe pe această bază, nu se va putea însănătoșa și recrea nici odată. Faptul acesta ni-l dovedește experiența începînd dela 1867 încoace. Din asta însă marii Austriaci nu voesc, să deducă aceea, ce voesc Maghiarii revoluționari, că adevărat dualismul trebuie schimbat cu uniunea personală. Din potrivă, toți Germanii trebuie, să respingă uniunea, cu aceeași hotărîre ca și dualismul, pentru că uniunea personală nu e altceva pentru imperiu și popoarele lui, decît cea din urmă și cea mai fatală consecință a blăstămatului dualism.

Imperiul dunărean trebuie reconstruit și așezat cu totul pe altă bază. E de lipsă să se introducă în imperiu o astfel de constituție, care să fie efluxul autonomiei naționale a tuturor popoarelor, și care să se bazeze pe sufragiul universal, egal și secret. Numai o astfel de constituție i-ar garanta Austriei și mai departe existența și ar asigura fiecărei naționalități dincolo și dincoace de Laita deplina dezvoltare națională și de rasă. E într'adevăr de nepriceput, cum din cauza celor cinci milioane de Maghiari, să se rupă în două un imperiu constător din patruzeci și două de milioane de oameni și cu tot protestul acestor patruzeci și două de milioane de oameni acest imperiu să rămîină și mai departe rupt. —

Cît de amară primejdie a fost introducerea dualizmului la 1867, în locul constituției imperiale unitare, de dragul șovinizmului maghiar, fapt, prin care cetățenii Austriei au fost îngreunați cu sarcini insuportabile economice și financiare și pe lingă aceasta naționalitățile cu limbă nemaghiară au fost aservite Maghiarilor, cari ca număr sunt în minoritate, o dovedesc mai bine întîmplările, cari decurg de doi ani de zile pe teritoriul coroanei St. Ștefan și mai ales alegerile de deputați din anul trecut.

Încă și acum, cînd Maghiarii, văzînd slăbiciunea Austriacilor, se sbat din toate puterile pentru a da lovitura de moarte imperiului și pentru a maghiariza cu forța po-

poarele nemaghiare: în Austria încă tot șovăesc, în loc de a se întoarce către majoritatea popoarelor: Germani, slavi și latini și a le îndemna la opunere împotriva Maghiarilor.

Criza imperială de acum nu e decât criză constituțională, pentru aceea fiecare mare Austriac e dator să tindă într'acolo, ca să delăturăm rămășițele constituției vechi și fără de folos și să punem bază trainică unei constituții noi, moderne care să mulțamească și să împace fiecare naționalitate din imperiu.

Marele imperiu de odinioară, care sub Carol V. se întindea peste trei părți ale lumii, și în care soarele nu apunea nici odată, voesc acum Maghiarii să-l dărime și să-l nimicească. Pentru ca să-și ajungă scopul își pun în mișcare toate instinctele lor rele și c'o agitație fără hotar, provoacă revoluțiune în contra Austriei, pentruca să scape de domnia Habsburgilor. Tedița principală a Maghiarilor este, să nimicească poziția de mare putere a Austriei.

În locul celui mai vechiu și odată cel mai puternic imperiu al Europei, voesc să introducă marea putere maghiară. Această mare putere ar face apoi politică universală după bunul lor plac, politică, prin care, cred ei, ar schimba fața tuturor statelor europene. Numai cit o astfel de creatură ar însemna nimicirea economică și morală a tuturor popoarelor din imperiul habsburgic, drept aceea întreg imperiul trebuie să se ridice ca un singur om în contra grandomaniei Maghiarilor și cu voce tunătoare să strige: *pînă aici și mai departe nu!*

Să nu uităm însă, că puterea Maghiarilor se bazează pe închipuire. Adevărul e, că se tem de popoarele conlocuitoare, a căror tărie și simț moral încă nu s'a cufundat în mușegaiul imoralității maghiare.

Împăratul, în interesul restabilirii ordinii trebuie să revoace darul din 1867, după ce Maghiarii, ca totdeauna așa și acum, vin cu pretenziuni, abuzînd de bunăvoința Lui și nevoind, să-i îndeplinească dorința, lucră la dărîmarea imperiului. Uită, că sunt hotare, peste cari nu-i permis să treci abuzînd de maritimozitatea unui domnitor. Și dacă păcătuiesc în contra acestei bunecuvîințe elementare nu pot rămînea nepedepsiți.

Împăratul trebuie, să să opună deci cu toată puterea sa pretenziunilor maghiare, pentruca nu cumva celelalte po-

poare ale imperiului, să fie despoiate de apărarea statului și a armatei, iar naționalitățile din partea răsăriteană a imperiului, credincioase împăratului, să fie aservite *despotismului maghiar*. Împăratul are datorie sfântă atât față de sine, ct și față de casa habsburgo-lotharingică, pentru a păstra moștenirea și tradițiunile acestea, neatînse. Maghiarii de altfel de mai multă vreme se ocupă cu ideea ca să proclame de rege al Ungariei vr'un membru al casei împărătești. Ear gîndul acesta s'a întărit și mai mult prin pilda Norvegienilor.

Din cele înșirate pînă aci, e clar, că în aceste momente e vorba de mîntuirea imperiului, iar faptul acesta pretinde o acțiune, care să salveze statul.

— Știu foarte bine Germanii, că Maghiariilor li-s'a dat în 1867 numai dreptul de guvernare peste partea răsăriteană a imperiului, iar pentru acest dar împărătesc n'au avut nici cel mai mic titlu de drept. E fapt istoric, că în veacurile trecute nici odată în decurs de 30 de ani n'a existat »imperiu maghiar«, care să fi încredințat fiilor lui Arpad atîtea drepturi »de domnie, ca domnia, pe care le-a încredințat-o împăratul Francisc Iosif în 1867 peste partea aceea a imperiului. Oferirea acestui dar însă a fost o greșală fatală, cu care Maghiarii au înșelat evident pe împăratul. Nici prin gînd nu i-a trecut împăratului, ca să aservească celor cinci milioane de Maghiari pe celelalte zece milioane de oameni, pentruca pe acele să le apese, să le despoae de caracterul lor național și de rassă și să le nimicească economiceste. Scopul legii de transacție a fost asigurarea independenței de stat și naționale a popoarelor din răsărit, în măsură cît se poate de mare. Maghiarii însă au folosit darul împăratului pentru a face din el, din partea răsăriteană a imperiului, căminul celui mai înfiorător sclavaj și jaf. În loc de a ținea cont de spiritul adevărat și a realiza scopul cinstit al legii de transacție, legile maghiare, începînd dela cea dintîi lege după pact și pînă la izbucnirile turbate și revoluționare din ziua de azi, sunt un lung lanț de călcări în picioare a pactului.

Împăratul așadară în interesul popoarelor imperiului, nu numai că e îndreptățit a le lua maghiarilor înapoi darul

cu care i-a dăruit, ci în urma pășirii forțate a acestora, are chiar datorie de a rupe ori ce legătură cu ei. Împăratul pună cu o dungă de condei afară din valoare pactul dela 1867, reintroducă unitatea imperiului și să proclame egalitatea de drept în stat și pe terenul economic, a tuturor naționalităților. Acest fel de deslegare e cu mult mai ușor și mai ducător la scop, decum cred cițiva politicieni fricoși din Viena.

Împăratul să dea imperiului vot universal, obligător și după comune, iar după asta, să ordoneze alegerea de deputați în întreg imperiul, după ce mai întâi, se va fi stabilit, natural, raportul după număr a diferitelor naționalități, și în fine să concheme pe deputații părții răsăritene ai imperiului, pe Nemți, Români, Slovaci, Sirbi, Ruteni și Maghiari la adunarea imperială, ce se va ținea în capitala imperiului și atunci într'un moment se poate pune capăt domniei maghiare.

O hotărîre firmă a împăratului, devotamentul Germanilor, Românilor, Croaților și Slavilor pot crea imediat o altă stare, altă formațiune de stat.

Ținuta împăratului, pe care a dovedit-o față de politicianii conducători ai Maghiarilor în 23 Septembrie anul trecut a umplut de bucurie tabăra Austriacilor. Toți ziceau, că împăratul a vorbit cu ei ca un adevărat domnitor german. Prin această ținută energică, dovedită de împărat, s'a restabilit poziția de mare putere a imperiului. Prin acest pas al său, împăratul a creat noul senat imperial, de oarece El, în fața politicianilor *de hirtie* ai maghiarilor, s'a provocat la o corporațiune parlamentară mai înaltă, care singură va tracta și va regula de aici încolo afacerile comune ale naționalităților. Cu mare precauțiune împăratul a declarat, că, »delegațiunea« cea nouă se va alcătui în alt mod, nu ca până acum, așa că frații noștri din partea răsăriteană a imperiului pot spera, că și ei își vor avea reprezentanții lor în noul senat imperial și nu peste mult vor scăpa de scîrbosul terorism maghiar.

Tot Austriacul și în primul rînd toți Germanii Austriei trebuie să sprijinească această nouă politică a împăratului.

Trebue, să arătăm, că în noul senat imperial, la care s'a provocat împăratul, domnește spiritul austriac.

Avem însă trebuință și de un tovarăș puternic, de imperiul german. Până acum încă n'avem pe partea noastră pe Germanii din imperiu, dar nu ne îndoim, că ne vor veni în ajutor, de oarece e vorba de limba germană, de cultura germană, de apărarea cinstei Germanilor. Indată ce imperiul german va sta pe partea noastră, a marilor Austriaci, în momentul acela va dispărea pentru totdeauna sumeția, mărirea și abuzurile scîrboase ale maghiarilor.

Marii Austriaci cred, că ideea mării Austrii se va răsîndi și se va realiza mai bine, dacă împăratul va da un patent, ale cărui puncte principale să fie următoarele:

»Pactul dela 1867 se scoate din valoare. Intreg imperiul se contopește într'un singur stat, pe baza sufragiului universal, egal, obligător și secret. Partea răsăriteană a imperiului se scoate de sub dominațiunea maghiară; dispozițiunile, cari se referesc mai ales la școală, la întruniri, la pressă și la limbă precum și toate așezămintele, cari privesc administrațiunea și cari și până acum au vătămât adînc drepturile poporațiunii nemaghiare, se suspendează. Mai de parte legea de naționalități se nimicește. Reprezentanța comitatenză și comunală se deslătură și se introduce un nou metod de alegere, pe baza căruia se întrunesc noiele corporațiuni administrative. Fiecărei naționalități din imperiu se dă drept de guvernare autonomă, uniformă. Teritoriul coroanei sftului Stefan se va aranja din nou întrucît permite puțința și cu referință la diferitele naționalități, trăgîndu-se hotarele teritoriale în conformitate cu hotarele limbii. Națiunea croată va primi spre guvernare tot teritoriul croat precum și Dalmația, Bosnia și Herțegovina. În locul delegațiunii se va organiza adunarea imperiului, bazată pe sufragiul universal, egal, obligător și secret, la care va fi reprezentată fiecare naționalitate în raport cu numărul său. Limba armatei unitare imperiale va fi cea germană. Fiecare cetățean, ori de ce naționalitate ar fi el, e cînziderat numai de cetățean al marelui imperiu austriac«.

Aceasta ar fi constituția împărătească a noului imperiu austriac. Marii Austriaci pretind dela noul parlament al imperiului muncă, sîrguincioasă. Și mai ales în următoarele citeva cestiuni importante așteaptă decisiunea înțeleaptă a senatului imperial: »Pe ce bază s'ar putea regula mai bine interesele agrare ale imperiului? Prin ce mijloace ar putea fi capabilă marea Austrie, să exercite o influință decizivă în Balcani și în provinciile învecinate ale Asiei mici? Și în sfîrșit, prin ce mijloace și în ce mod s'ar putea împretini mai bine cu popoarele slave ortodoxe din sud-vest, fără ca să se ciuntească caracterul catolic al Austriei?»

Indată — ce marea Austrie va fi aflat pentru cestiunile acestea cel mai potrivit mod de deslegare, marii Austriaci cred, că imediat se va restabili ordinea în internul imperiului și'n locul chaosului de astăzi se va sălășlui pacea, care va îmbogăți și va întări toate naționalitățile; în afară, înaintea lumii mari, marea Austrie se va distinge cu bogatu-i capital de moralitate, cu voința-i unitară și cu devotamentul său față de împărat, încît nimenea nu va cuteza s'o atace. Marea Austrie și glorioasa sa casă domnitoare va fi respectată de toți și va fi încununată cu cununa strălucirii și a măririi, pentru că toată lumea va ști, că dinastia Habsburgilor și popoarele sale credincioase, au rămas fidele tradiției și chemării lor istorice, îndeplinind misiunea culturală, pe care a luat-o asupra sa de bună voie, nu numai în urma poziției geografice a imperiului, ci și pentru a susține trainic echilibrul european.

V. N.

LITERATURA

„Roadele milei creștinești“

de Teodor Cămpianu.

În nr. 1 al acestei reviste a apărut prefața scrisă la cartea apărută cu titlul de mai sus, de editorul ei d-l Dr. Elie Dăianu.

Cetisem înainte de a fi apărut cartea în limba română și darea de samă maghiară, făcută de »Budapești Hirlap«, ediției ungurești.

Cu o vedită curiozitate am cetit deci cartea aceasta, scrisă în tăcerea celulei rezervate întemnițatului autor.

Întimplarea a voit ca, cu câțiva timp mai înainte să resfoesc prin cartea unui fost delicuent de asemenea român, prin memoarele lui Manolescu.

Am resfoit numai cartea asta, căci nu am avut nici o voie să cetesc întreagă această biografie aventuroasă și așa 'mi pare puțin și cam exagerată, a unei »celebrități« între escrochii și hoții moderni.

Din întreagă cartea lui Manolescu mi-a plăcut mai mult epistola lui dela fine în care spune, că în fine tot s'a convins, că munca cinstită e mai sigură și mai binecuvîntată și astfel s'a decis și el să se întoarcă spre calea cea bună.

Cu totul altceva și de altă calitate se cuprinde în cartea lui Cămpianu. Aici nu e nici o amintire despre sine.

E o prețioasă carte de propagandă pentru niște idei etice-creștine și humanitari.

E prețioasă pentru aceea, că autorul nu ne dă numai niște teorii și argumentări seci, ci el alege cel mai bun și mai practic mijloc de propagandă, espunîndu-ne în mod plastic și cu multă căldură a descrierii, o instituție filantropică sau mai corect o serie întreagă de astfel de instituțiuni întemeiate de avocatul italian Bartolo Longo în »Valle di Pompei«.

Pe baza informațiilor ce i-le-a pus la dispoziție însuși Bartolo Longo, dl Cămpianu ne dă o amănunțită descriere a așezămintelor pentru îndreptare morală, înființate de generosul avocat. Incepe cu istoricul înființării lor.

Aflăm din cartea aceasta cum a început Bartolo Longo, întâi cu un modest asil pentru fetele orfane sau părăsite. Abia 15 fete au fost sălășluite la început. Dar numărul celor primite în azil a crescut mereu, în raportul în care au crescut și ajutoarele materiale trimise din întreaga lume creștină. Așa că din 1887, până azi, peste 400 de fete orfane au eșit din acest institut, înarmate în deajuns atât în privința morală, cât și în ce privește cîștigarea pînei de toate zilele.

Incurajat de primul succes, Bartolo Longo în 1892 deschide un al doilea institut de caritate, unicul în felul său și cu totul nou și original.

E institutul pentru adăpostirea și educarea *copiilor celor întemnițați*.

Și aici începutul a fost însă modest. La un an după înființare avea numai 15 elevi. A crescut însă numărul în mod rapid, așa că azi numărul celor adăpostiți e cu sutele.

Seria instituțiilor filantropice o încheie: asilul copiilor născuți în temniță.

E interesant a ști, că și în privința acestor așezăminte curat umanitare, s'au ridicat glasuri de reprobare și de critică.

Și încă nu din parte mai neînsemnată, ci chiar de oamenii științei. Școala antropologiei criminale, ca o ramură a filozofiei pozitivistice întemeiată de Lombroso, a fost care a tras la îndoială folosul acestor așezăminte, în special al asilului pentru copii întemnițaților.

Bazîndu-se pe ereditatea psihologică după a cărei legi nemiloase și calitățile sufletești bune și rele, dar mai ales cele rele se transplîntă din tată la fii, nu cred acești pozitivistii, că din copii unor tipuri degenerare de criminaliști de profesie, să poți face oameni de omenie. Au luat la aspră critică metoda lui Bartolo, sau mai bine cele două principii fundamentale ale sistemului lui de educație: *lucrul și rugăciunea*. La toate aceste obiecțiuni, Bartolo nu a răspuns cu vorbe, ci cu argumente logice, și cu *fapte*, cu rezultatele nelindoios bune ale așezămintelor întemeiate de el.

Aceste rezultate apoi au făcut să amuțească încurînd toate resoanele și scrupulul oamenilor de știință.

Nu ne permite timpul să luăm în revistă detaliurile metodului de educație pus în practică de Bartolo Longo și descris cu multă istețime de d-l Câmpianu, însoțite de o mulțime de ilustrațiuni, cari împreună cu întreaga execuție tehnică a cărții, dau probă de gust și simț estetic.

Cine se interesează de cartea aceasta — și bine ar fi ca mulți să se intereseze — cetească-o. Va afla în ea nu numai o lectură plăcută și distractivă, ușoară chiar și pentru dame, ci nu odată prilej de cugetare și de înălțare sufletească.

Laudă se cuvine d-lui Câmpianu, că singurătatea temniței din Aiud unde e de prezent*)—indefereent pentru ce păcate — o folosește spre a face studii serioase alegându-și așa de bine și de potrivit direcția în care nu numai dînsul află o mîngăiere sufletească și un mijloc de curățire a inimii și a minții, ci *poate să aducă foloase și încă prețioase foloase, cauzei atît de neglijate a filantropiei române.*

Iar publicul mare român cetească și primească cu căldură cartea aceasta unică în feliul ei. O recomand mai ales acelor inteligenți mai cu dare de mîină, cari se îndeltnicesc cu gîndul, ca după moarte să-și lase averea pentru scopuri de binefacere.

Minuni se mai întimplă și azi. Poate că cetirea acestei cărți să îndemne pe vre-un mecenate de al nostru să pășească pe urmele lui Bartolo Longo.

Atunci apoi nu ai putut greși și păcătui așa de mult în lume d-le Câmpianu, că păcatele aceste să nu-ți fie iertate și de cer și de oameni.

m.

*

Năvăliri Barbare, novelă de *Lucian Bolcaș*. — Intr'o broșură de 88 pagini, în cadrele unei novele, — d-l Lucian Bolcaș desgroapă amintiri duioase din trecut, din vremea venirii Maghiarilor, — cărora autorul le zice «*căpcîni*», — de dragul procurorilor «*căpcîni*» — E timpul de fermentație al evenimentelor cari sunt menite să schimbe harta Europei îmbătrînite în păcate și să aducă Daciei și Panoniei oaspeți din stepele Asiei. E timpul de trecere dela viața Romană la viața Română, — care nu peste mult se copleșește de viața feudalistă, ca să se trezească peste opt sute de ani la o nouă viață, în sunetul clopotelor bisericii din Blaj.

*) A fost liberat în luna asta.

(Red.)

D-l Bolcaș scoate tot ce este bun în limba Românilor din Bihor, ca să ne povestească, cum, pe atunci, — bogatul Leru, — rege fără sceptru, căpetenie recunoscută pe acele vremi de locuitorii Daco-Români a părților muntoase din Bihor, își mărită fata după Păun, viteaz de viță, care e destinat să domnească în cetatea Zleagmănuului, după moartea bătrînului Leru. — Dar nunta se sparge prin întîmplarea (așteptată de cititor), că năvălește ceata căpcînului Ujobu, silind pe nuntași să se închidă în cetatea lor de vulturi, și să îmbrace zale.

Cîteva scene interesante, bine prinse, — pe urmă novela se sfîrșește pe neașteptate prin atacul celor din cetate asupra cetelor ameițe de beutură a lui Ujobu și prin învingerea desăvîrșită a celor dintii, — o învingere datorită istețimei lui Leru, vitejiei oștenilor lui și trădării lui Vulcu, — un Român pripășit în tabăra lui Ujobu, ca renegații noștri de azi, bunăoară, — dar nu ca să tragă foloase, să se îngrășe, ca aceștia, — era mult mai de omenie liliacul acelor vremi, — ci să se răzbune cumplit asupra lui Ujobu, care-i răpise mireasa inimei, pe frumoasa Amzea. — Atît.

Novela ne amintește scene din romanul plînsului tinăr T. Chitul: »O fată de Tarabostos«, scene prinse cu aceeași istețime, dar redete într'o limbă mai bună de și nu lipsite de oarecari poticneli mai neînsemnate.

Fără îndoială, novela asta e deamnă de a fi citită de toți, mai întii pentru subiectul ei neobișnuit în literatura noastră, — novelă menită să ne dea un tablou oarecare, din viața strămoșilor noștri cu a căror cunoaștere nu ne-am prea îndeletnicit.

Se poate cumpăra cu prețul de 1 coroană, dela autor, în Budapesta, VII. Izabella-tér 3 — și credem că și dela redacția »Luceafărului«.

*

Predici și Invățături, la toate Duminecile și serbătorile anului, culese de *Petru Maior de Dicio-Sân-Mărtin*, paroch Sas-Reghinului și protopop Gurghiului în Ardeal, precum și la înălțatul crăiescul locumtenențiale Consilium al Ungariei crăesc cărților revizor, edate acum întii dată cu litere latinești de *Dr. Elie Dăianu* paroch și protopop. Partea I., cuprinzînd 11 predici: Dela Dumineca Vameșului și fariseului, până la Vinerea mare, a patimilor. — Prețul 1 coroană. Cluj, Tipografia »Carmen«. 1906.

Cartea e indispensabilă pentru slugitorii la altarul Domnului; ca limbă și concepții e interesantă pentru toți cărturarii. Drept aceia, dăm cîteva șire din »Cuvîntul Înainte« a cărții:

»Nu e îndoială, că preoții cari sunt păstori sufletești pe cum după învățătura sf. apostol Pavel la faptele apos-

tolilor cap. 20, stih 25 sunt puși de duhul sfânt, ca să păzească turma lui D-zeu, cea cuvântătoare, care s'a câștigat cu sângele său: Așa după canonul 19 al Soborului dela Trula, în toate zilele, dară mai vârtos în sărbători strânsă datorie au a face învățătură poporenilor săi. Inșă pe cum mulți cu laudă implinesc datoria aceasta; așa unii nu odată sunt siliți a ținea buzele închise, nu că doară nu ar avea învățată răvnă spre propoveduirea cuvântului lui D-zeu; ci lipsa cărților, de unde se pot scoate mântuitoarele învățături, neîndrăzneți îi face pe ei.»

»Că acelea Cazanii, cari se află prin bisericile noastre, măcar că multe frumoase cuvinte se cuprind în sinul său, totuși nu sunt așa întocmite, că sau preotul să poată culege din trânele dese învățături, cari să le zică de rost înaintea poporului, sau înșă dovezile cu țăsătura lor să poată înduplica cerbirea multor creștini de acum, intru cari nu numai s'a răcit dragostea, ci cu totul e înghețată și inima lor ca stâlpul, întru carele se prefăcū muierea lui Lot pentru neascultare, se află învățată și împetrită. Altă plasă de învățături mai cu țapene dovediri răzimate lipsesc acum spre a deștepta pe unii creștini ca aceștia din lângoarea păcatului, spre a-i abate dela calea rătăcirii și a-i aduce cătră mântuire. Deci, spre ajutorul acelor preoți, cari nu sunt în starea aceea ca să-și poată câștiga alte cărți mai iscusite, dau la lumină aceste *Predici*, dintru cari peste toate Duminecile și sărbătorile anului pot împărți pânea cea cerească, adecă cuvântul lui D-zeu, poporenilor săi, pentruca să nu se împlinescă prin bisericile lor tânguirea aceea a prorocului Ieremie: »Pruncii au cerut pâne și nu este cine să le frângă lor«. Plângerea Ieremiei cap 4, stih 4.»

»Inșă, ca preoții cu acestea predici după cuviință să ajute a folosi poporenilor săi lipsește să ia aminte, că pe cum aceiaș bucată e și maicelor și sugătorilor lor prunci de hrană; înșă cu aceea osebire, că spre a hrăni pe maice e bucată tare, iară spre a hrăni pe prunci e prefăcută în lapte; așa preoții, ca niște maice a poporenilor săi lipsește bucată predicilor acestora, topind'o întâi în sine, să o prefacă în lapte și rumegând cele ce se cuprind întru acestea cu cugetul lor, ca o moale beutură să le strecore întru inimile celor neînvățați. Adecă, preotul vrind a face învățătură din vr'o predică de acestea, se cade să plinească porunca aceea, care fū dată prorocului Iezechiel, zicând: »Mănincă hirtia aceasta și mergi și grăește fiilor lui Israil«. Iezechiel cap 3. stih 1. Deci mai nainte se cade să cetească predica foarte

cu luare aminte, ca învățînd de rost adevărurile ce cuprinde predica cu dovezile lor, să-și umple mintea sa și așa întocmind vorba după priceperea ascultătorilor, ca o sponghie bine adăpată fără mare osteneală va putea vărsa adevărurile din Amvon».

»Ci, măcar că scopul meu întru osteneala aceasta fû, ca și preoții aceia, cari nu sunt procopsiți întru știința ritoricească, să se îndemneze cu mijlocirea acestora a face poporului învățatură de rost; totuși cel ce va ceti din carte predica în biserică nu fără nici un folos va lucră aceasta. Pentrucă așa sunt predicile acestea țasute, cît, de nu și tocma toate firile, încă ființa și măduha celor ce se cuprind înfrînsele fiește carele prost o poate înțalege, cît ori carele poporan, carele va ascultă cetania predicilor acestora cu luare aminte, pururea mai cu sănătate și suflet după darul lui D-zeu va eși din biserică, de cum a intrat.»

Se poate procura dela Dr. E. Dăianu, protopop în Cluj, trimițînd 10 fileri pentru porto, pe lîngă prețul de 1 cor. a cărții.

*

Emil A. Chiffa. — Din primăvara vieții, poezii, 1903—1905, — Bistrița. Prețul??

Sunt versuri primăvărâtece; forma lor, capricioasă ca zilele babelor, — cu unele strofe desăvîrșite, altele stricate prin abuzul de licențe poetice, versuri bine începute, rău sfîrșite și întors. Aci note din Eminescu, — dincolo accente din Coșbuc, — aci un pastel, care poartă greșit titlul de »Doină«, — colo, într'o poezie bunișoară, ni-se spune că *graurul* cîntă blînd, (pag. 29), într'alt loc își desmeardă »*puica*«, zicîndu-i: »Filomelă plăpîndă«, — mai departe, la pag. 67 ne spune că: »S'aprinde inima »*pojar*«, — tu doină plîngătoare și »*Ne zmicuri nenorocul*«, de și, numai tu ne-ai mai ramas, »din *vremure* străbune«.

Să mai înșirăm? — La pag. 37, scrie: »*Așternese vederi înmărmurite*«, (?), — la pag. 22 scrie, că ar vrea să îl topească puica »*n a ochilor ei soare*«, la pag. 23 scrie: »*Șoptește rar, în miné ini-mușă*«, ca să rimeze cu grădinușă, iar la pag. 16, — ca să vadă al ei suris și-ar da »*Răsufletul* din urmă«, (o expresie prea îndoiioasă) iar la pag. 15, ne spune că Dsa află asemănare între glasul tilincei și glasul clopotului, — de oarece:

»Era *tilinca* ce duios
Cu *dangăt* de *vecerne*
Plîngea un cîntec dureros
Al pierderei eterne«.

»Iar pe cer, în purpur de vâpăi, — pluteau tăcute umbre«, ca să nu credem cumva că ele ar fi fost »zgomotoase umbre«, un lucru ce ne-ar umplea de o mistică înspăimîntare. — La pagina 11, vrea să zboare la »jocul cald«, iar la pag. 7 schiopătează așa:

»In izvorul ielelor
Să mi-o speli *draguță*, (câmașa)
Și'n zarele stelelor
S'o albești *puicuță*.

In livezi cu flori *cerești*
Să mi-o 'ntinzi la soarte,
Să mi-o uște *ingerești*
Zine și fecioare«.

Nu contestăm, în volum putem afla și poezii drăguțe în întregime, ca de pildă: la pag. 30 »*Pace*«, ori la pag. 60. »*Ioane mă*... apoi la pag. 53. poezia: De lingă război.

Un merit a D-sale este, că nu afectează sințeminte false, — iar modestia poetului nu se poate excepționa.

Chiar în volum n'ar fi multe de excepționat, dacă tinărul autor ar fi ascultat de Horațius, și ar fi așteptat să poată pune pe volum, în loc de 1903—1905, — anii 1913—1915, — iar titlul: »Din vara vieții...«

*
BCU Cluj / Central University Library Cluj

Revista Idealistă, literatură, artă, știință, sociologie. Mogoșești (prin Mihăileni) județul Dorohoi, România. Director: *Mihail G. Holban*, prim redactor: *N. Vaschide*. Apare odată pe lună.

Abonamentul la noi: Pe an 25 cor. De lux: 40 cor. — Anul IV. Tom I. Nr. 1. dela 1 Ianuarie a c. se estinde pe 102 pagini, cu următorul cuprins:

Sumarul n-rului 1 din Ianuarie 1906: 1. D. Vasile M. Kogălniceanu: Democrația rurală. 2. D. N. Zaharia: Un filosof contimporan I. 3. D. Belgramo: Jurnalul unui român stabilit în America. 4. D. A. C. Cuza: Mișcarea poporației urbane din Moldova (urmare.) 5. D. I. Ciocărlan: Kir Dumitru. 6. Poezii: Florian I. Becescu și Smarand Brădișteanu: Hora dimineței, Clipe. 7. D. Pan. O.: Critica de artă. 8. D. Ion C. Bacalbașa: Cronica teatrală. 9. D. Mihail G. Holban: Viața în țară și în străinătate. 10. Buletin bibliografic (cărți și reviste române și străine.)

Fără îndoială, Revista Idealistă, e cea mai bună revistă românească în acest gen, — și noi nu putem decât să o recomandăm cu căldură tuturor cari citesc cu plăcere lucrări de știință din toate ramurile, tuturor, cari s'au obicinuit să guste frumseța adevăratei, frumoasei limbi românești, — și tuturor, cari doresc să urmărească

părerile critice despre cărțile și revistele noastre, — cari în redacția acestei reviste își află unul din forurile cele mai competente și nepărtinitoare. — Numeri de probă se trimit la cerere gratuit. Redacția noastră primește cu plăcere sarcina de a mijloci abonamentele pentru escelenta revistă, în care bărbații noștri vor afla nutremînt sănătos pentru setea lor de a ști.

Ar fi de dorit, ca, revista asta, cu nivou înalt, să se răspîndească și la noi, în Ungaria, cît mai mult, de oarece, din mulțimea revistelor literare, gureșe și pline de patimă, cari trec hotarul să bată la poarta noastră, — Revista Idealistă se ridică impunătoare, serioasă, și calmă.

*

Lumina, revistă poporală a Românilor din Imperiul-otoman, — apare odată pe lună, 32 pagini, — Abonamentul 6 coroane. Apare în Bitolia (Monastir) sub direcția d-lui Dumitru Cosmulei, prof. la Liceul român.

Nrul 1 anul IV. are următorul sumar: Către cititori! Redacția. — Origina citorva obiceiuri și superstiții de la nunta aromânească, D. Cosmulei. — Un cîntec (poezie) C. Belimace. — Aușlu al Giuvara (Nuvelă), G. Z. Zuca. — Nutrita mișilor tu fațire, Dr. Simu Berberi. — Idilă, Dna E. Plocletaru. — Di aralile a xeanilor (Nuvelă), I. Foti. — Predarea desemnului în clasele primare, I. Vuloaga. — Sonet, G. Ceara. — Salutări de la frații din Transilvania (Doine Populare, I. și V. Cosmulei. — Sinitatea, N. G. Petrescu. — Cugetări, maxime și sentințe, * * *. — Mișcarea culturală la noi, Rec. Tri arîdeare — Informațiuni.

Avem și noi bărbați, cari poartă interes pentru frații din Macedonia, cari urmăresc mișcările lor de renaștere și cari îi pot sprîgini cel puțin abonînd revista asta.

Jumătate e scrisă în dialectul Macedo-Român.

*

Am primit la redacție și s'au înpărțit spre cenzurare, următoarele cărți:

Ce să facem? de Dr. Amos Frâncu, avocat, — directorul despărțămîntului Cluj al Asociațiunei. — O lucrare de importanță în-sutit mai mare decît s'ar părea din tăcerea *caracteristică* a pressei noastre asupra ei. — Vom reveni, în nrul următor.

Ursu Broină, conferență de Dr. E. Dăianu.

Căllindarul dela Cluj, pe 1906.

Toate trei au apărut la Cluj, în tipografia Barițiu, — și conștitue nrul 1, 2 și 3, a Bibliotecii Despărțămîntului Cluj al »Asociațiunei«.

Sir.

Plouă.

Cînd în serile de vară
Bate vînt și plouă-afară, —
Crengi de tei lovesc fereașta...
Ce faci tu pe vremea asta?

Eu m'așez trudit la masă
Și pe-o filă de hîrtie
Prînd să scriu și n'am cui scrie...
Capul, greu pe-un braț se lasă.

BCU Cluj / Central University Library Cluj
Stînd așa'n singurătate,
Rînd pe rînd îmi vin în minte
Vremile de mai 'nainte,
Cu a lor visuri îngropate.

Bate vînt, afară-i ploaie,
Teiul crengile și îndoiaie; —
Stropii mari lovesc fereașta...
Ce faci tu pe vremea asta?

Pressa germană și cartea D-lui Aurel C. Popovici*)

Istoria literaturii științifice, se va opri la evenimentul apariției cărții d-lui Aurel C. Popovici: Statele Unite ale Marii Austrii, fiindcă a apărut între împrejurări extraordinare, care îi asigură o reușită incontestabilă.

Pressa germană a fost cea dintâi, care a împărtășit publicului apariția acestei lucrări politice, care va să dea noue îndrumări spre apăsarea cea mai adâncă și cea mai chibzuită a soluțiunii crizelor grele din monarhia Austro-Ungară.

Indată după apariția cărții d-lui Aurel C. Popovici la 27 Faur st. n. 1906. sub titlul »O aropunere la rezolvarea problemei austro-ungare« »Deutsches Volksblatt« anunță, că în editura lui B. Elischer Nachfolger din Leipzig a apărut de curînd un op, care într'un volum imponent de 400 pagini tractează toate chestiunile, cari preocupă azi întreaga publicitate a Monarhiei, Titlul opului este: »Statele Unite

*) Nu suntem în plăcuta poziție de a da o recenzie mai studiată a cărții d-lui Aurel C. Popovici, care în presa noastră a fost întimpinată cu aceeași măsură de apatie burgheză, cu care o vedem întimpinînd ori ce eveniment din viața noastră. Nu dăm recenzie din esplicabile motive, — dar, în legătură cu cele cuprinse în »Gross Oesterreich« e cu atît mai actual să cunoaștem glasul pressei austriace despre cartea d-lui Popovici, cu cît în presa noastră, more patrio, — nu ne-a fost dat să cetim decît traducerea slabă a cocișștilor înjurături din presa maghiară. Din aceste motive, spicuim prin coloanele ziarelor germane și luăm asupra noastră sarcina de a informa publicul mare în o chestie importantă și actuală.

Ca să nu uităm, că apariția cărții d-lui Popovici e unul din rarele momente, cînd ne dăm și noi Românii cuvîntul în chestiile monarhiei noastre și cînd cuvîntul nost e luat în seamă.

ale Marelui Austriei» Studii politice asupra rezolvării chestiunilor naționale și a crizelor de drept public din Austro-Ungaria, iar autorul este fostul membru a comitetului central a partidului național român din Ungaria și Ardeal, profesorul Aurel C. Popovici. Acesta este cunoscut demult ca energic luptător de frunte spiritual a stăruințelor, cari au de scop renașterea imperiului Habsburgilor pe baze rezonabile, drepte și dăinuitoare și fiindcă el se găsește în contrastul cel mai pronunțat (în urma ideilor ce le propagă) cu dușmanii cei mai turbați ai unității imperiului, adică cu șovinistii maghiari, a fost adus în poziția de a aduce mari jertfe personale. Vom reveni mai amănunțit asupra acestui important op, care chiar acum, când pare că stăm înaintea unei întorsături decizătoare în dezvoltarea noastră internă politică, este îndreptățit la interesarea noastră cea mai generală.

Într-un articol de fond de peste șapte coloane, revine »D. Volksblatt« din 1 Martie asupra spiritului și ideilor strălucitoare prin congruența lor cu spiritul timpului întru toate depuse în acest op monumental. În acel articol; se constată încă odată greșelile politice ale conducătorilor statului în mod metodic prin d-l Aurel C. Popovici și cari au produs chaosul permanent din Monarchie și se recunoaște meritul neperitor al d-lui Popovici întru descoperirea izvoarelor convulziunilor de stat actuale: exploatarea ovreo-șovinistă. După aceasta trece la partea teoretică a principiilor, cari trebuie să călăuzească o nouă constituție federală, după d-l Aurel C. Popovici.

Cu privire la acest punct momentuos zice »Deutsches Volksblatt« că:

»chiar aici zace valoarea publicațiunii profesorului Popovici, că ea nu se mărginește numai la critică, ci în momentele actuale ale unei întorsături serioase a sorții politice a imperiului, vine cu propuneri, cari sunt neîndoioase și într'adevăr corespunzătoare să pună capăt întregii mizerii și să facă imposibile crize ca cea actuală pentru toate timpurile«.

La încheiere, articolul sfârșește cu cuvintele:

»Evinementele se întetesc, trebuie dat ajutor imperiului, toate popoarele sunt în lagărul Austriei și așteaptă scăparea de sub jugul dualist și fapta emancipătoare a împăratului. Momentul este istoric și decizător pentru totdeauna. Încă totul se poate face, totul se poate salva. Deviza e: Acum ori nici odată!«

Reichspost din 3 Martie st. n. află de momentuos a face paralelă între spiritul dreptății și a loialității ce strălucește din toate ideile lui A. Popovici și falșul liberalism care perzecută acest op, dar în acelaș timp absoalva pe criminalii cari comit »lesa-majestate«. Și zice:

»Popovici nici o altă crimă n'a comis, decit că în lucrarea sa, răzimat pe un material aproape incomensurabil, întrevine pentru reconstruirea monarhiei Habsburgice pe baze național federale«.

»Deutsches Volksblatt«, publică la loc de frunte o adresă de felicitare din partea deputatului Dr. Iosif Scheicher către D-l Aurel Popovici. În mod foarte spiritual face observația că:

»Numai una se pare a nu plăcea procurorilor: că fiarele răpitoare vor dispărea din emblemele satelor austriace, ca se facă loc drapelului constelat, a stelelor de aur, pe cimp roșu«.

»Reichspost« dela 4 Martie 1906. zice:

»Foarte înțelepțește scrie românul Popovici că pericolul des amintit a slavizării Austriei chiar prin realizarea unui plan mare austriac devine absurd, căci în acest stat unificat și subîmpărțit în state naționale, ar sta față cu 23. milioane neslavi, 20 milioane slavi, abstrăgînd dela aceia, că garanțarea necesară a limbei germane diplomatice și arondarea națională ar aduce avantaje mari pentru germanizm în Monarchie.

Autonomia națională ar pune capăt gelosiei altora și ar anihila iredentismul italian slav și românesc.

Apoi: în opul acesta se manifestează munca matură a unei vieți întregi și sunt însutite armoniile ce le deșteaptă ideile lui, în peptul fiecărei austriac.

»Noi nu știm că oare bărbații conducători ai statului nostru avea-vor oarecînd bărbăția să se ocupe cu plîsul de clădire espus în acest op, dar știm aceia că o mîna viguroasă, ar mai putea să-l ducă la îndeplinire«.

Reichspost dela 6 Mart. protestează contra confiscării opului D-l Aurel C. Popovici din partea guvernului unguresc și zice că:

»nu conține lesa majestate ci din contră o înduioșătoare credință către Impărat. Îi face lui Fejérvári imputare că chiamă cu vorbe dulci pe unguri la pace, iar de altă parte năcăjește fără nici o considerațiune naționalitățile«.

— C. —

SATANELLO

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Trei scrisori.

I.

Te plîngi într'o scrisoare lungă
Și scrisă rău pe românește,
Că »idealul« tău, — tiranul,
Durere, — nu te mai iubește. —

O! mîngăete, — nu fi tristă, —
Durerea ta e trecătoare!
Vezi, și eu sufeream de-o coastă,—
Am pus muștar, — nu mă mai doare.

II.

I-ai scris și două ilustrate
 Și el n'a dat nici un răspuns; —
 Iar tu ești azi nefericită
 Și nu ai lacrimi de ajuns...

Ca și scrisoarea ce mi-ai scris'o, —
 Iubirea ta-i o poezie,
 În care bîjbăe ca roiul
 Greșelile de-ortografie. —

Deci, ca să înțelegi amorul
 Și rostul lui, și poezia,
 Așteaptă să-ți mai crească haina,
 Și să înveți ortografia. —

III.

Am scris trei versuri la o fată,
 I-ar tu te-ai supărat de moarte,—
 De și afirmi că toate trei sunt
 Versuri slabe, slabe foarte...

Grija versurilor mele
 Las'o să o poarte ele! —
 Iar pe cealaltă fată,
 Nu fi dragă — supărată!

N'ai de ce să-i fii dușmană...
 Dumnezeu a vrut ca vouă
 Să vă dea aceeași soarte:
 V'am uitat pe amîndouă.

MOMENTE.

»Albina« dela Sibiiu, societate de credit, dintr'un acces de pietate, pregătește înființarea unei case de amanetare la București, — unde îi zic: Munte dă pietate.

Nu tragem la îndoială pietatea Albinii în ce privește întreprinderea asta rentabilă, ba suntem aplicați să admitem că, atunci, cînd lumea se zbate să închege legăturile culturale dintre noi și frații din România, să se nizuiască și Albina, să închege legături economice între noi și regatul liber.

Dar... dar... și dar! Nu știu cum, toată afacerea are un miros neplăcut.

Că, în sfrîșit împrumutarea pe amanet nu-i decît o cămătărie admisă. Dar rămîne cămătărie. Se alimentează din mizeria claselor de jos. Așadară, — este o exploatare a celor flămînzi, cari își dau perina de sub cap, să-și mulcomească stomachul.

Până acum eram obicinuiți să vedem pe acest teren de exploatare puțin onorific, deși rentabil, numai pe ovreii cămătari. Iar cămătarii devin odioși.

Nu crede Albina, că după ce astă vară la Sibiiu s'au compromis legăturile noastre culturale și frățești cu frații de dincolo, întreprinderea proiectată e foarte acomodată să compromită dela început deja, și legăturile noastre economice?

Mă gîndesc la un lucru. În țară trăiesc vre-o 300.000 români din Ungaria. Din ei, vre-o 60% trăiesc în starea cea mai bună. Mulți milionari.

Mă gîndesc la alt lucru. Liga Română, făcută pentru noi, n'are nici o sută de membrii din acești 300.000 ungureni. Și îmi vine în minte al treilea lucru. Întrebînd pe un băstinaș din București, că oare care-i motivul odiului și antipatiei cu care sunt primiți dincolo Românii dela noi, — între altele, dintre cari nu lipseau epitețele de: sîrînari, egoiști, gheșeftari, — lacomi, perfizi și lași, — mi-a amintit împréjurarea de mai sus. Mi-a mai spus, că doi Ardeleni nu încap într'un oraș, — că se dușmănesc ei între ei, — atît negustorii, cît și condeiașii. Sunt intriganți, doritori de gilceavă și intoleranți.

O fi, — îmi spuneam eu, deoarece spusele lui cadrau cu convingerea mea.

Iar acum să ne întoarcem! E la loc oare, — atunci cînd avem la noi acasă teren destul pentru întreprinderi mai puțin odioase, dar tot atît de rentabile, — să ne facem și mai odioși la București? N'a fost destul blamagiul de astă vară, care l'au avut Sibienii pentru neamul nost d'aici, și care se revarsă asupra noastră a tuturor? Ori... ori, s'o înghițim și asta?

Nu! Să pretindem mai multă pietate dela cei cu »Muntele de pietate«.

Așa credem noi. Deschidem însă coloanele revistei și pentru cei de alte păreri.

*

Ne pare foarte rău, că suntem siliți să ne ocupăm de nou cu »Tribuna« dela Arad. Vor crede poate, că noi avem ceva motive ascunse de a ne hărțui cu Domniile lor. Departe dela noi așa ceva. Dar, cînd, din *propria voință*, și sprijiniți numai și numai pe drepturile noastre de publiciști români, ne-am pus la post de veghe, — ne-am hotărît să n'avem conziderații de prietenie și dușmănie față de nimenea. Singură conștiința curată, — de care însă nu dăm voie nimănui să se atingă, — numai conștiința să ne fie călăuză.

Dupăce, »Tribuna« din Arad, într'un număr mai recent așează »Libertatea« din »Orăștie cu »Lumina« lui Coșuth pe aceeași farfurie, fiindcă »Libertatea« avuse, vezi Doamne, îndrăzneala să nu aproabe politica tradițională a D-lui I. Slavici și a »Tribunei«, o chestie la care avem și noi cuvînt în primul de azi, — vine acum, »Tribuna«, să-și spele astăzi albiturile murdărite acum zece ani. Nu-i curată apa D-lor. Săpunul e prost, de și-l aveți dela București. —

Istoricul chestiei ar fi următorul:

La 1897, dl Sturdza, compromițînd binișor chestia națională, (din ce motive, dînsul va fi știind) pune la cale o impretinire maiestrită a Românilor cu Maghiarii.

În toiul multor bazaconii, cari indignaseră opinia publică, guvernul propune regelui Carol să decoreze pe *Jeszenszky*, șeful »cabinetului noir«, cel mai infam și neînpăcat dușman a Românilor. Tot atunci, Banffy propune decorarea președintelui »Ligii Culturale« din Predeal, — șeful de gară de azi la granița Bucovinei. —

Era o comedie proastă. — Presa noastră înjura pe Sturdza, între cari și »Tribuna« dela Sibiu, — care a fost de apururi stegarul cinstei și omeniei, iar presa maghiară pe Bánffy. —

»Tribuna Poporului, — îndatorată obrîșiei sale, — îl apăra pe Sturdza și înjura »Tribuna« din Sibiu. —

Afacerea s'a dat uitării. — Mai zilele trecute însă, ministrul de externe, *conzervator*, D-l Lahovari, — trimite conzulatele române o circulară, scrisă în stil de cazarmă, care se începe cu: »Eu Ministrul de externe, — poruncesc« etc. —

Printul Emil Ghica, — ministrul României la Viena, înapoiază însă circulara cu observarea justă că: ministrii plenipotențiarilor a României nu sunt răcani în cazarmele de unde a venit d-l general Lahovari în scaunul de ministru, ca să comunice cu dînșii în stil de cazarmă, etc. — Cu o cale D-l Ghica și-a dat dimisia, care s'a primit la insistența D-lui Contacuzino. —

D'aci se începe povestea. D-l Take Ionescu, — pornește în ziarul *conzervator* »Acțiunea«, o campanie în privința D-lui Ghica, pentru bobîrnacul dat D-lui Lahovari. — Între altele scrie, că nu D-l Sturdza, ci D-l Ghica poartă vina pentru decorarea lui Jeszensky, de oarece dînsul a propus și informat pe D-l Sturdza despre Jeszensky.

Acum urmează »Tribuna« la rînd. — Reproduce din »Acțiunea«, pe urmă, comentînd, se spală, iar apa în care s'a spălat o aruncă pe mormîntul »Tribunei« din Sibiu. — Acum, după nouă ani. — Și ne spune, că: să vedem cît de mult greșea »Tribuna« și cît de nevinovat era D-l Sturdza. Ne spune pe urmă că: »Tribuna Poporului« de atunci, pleda mereu ca noi să nu ne amestecăm în politica celor de dincolo, — dar n'a fost ascultată.

Cu aceste, am putea sîrși. — Chiarăle pisicii să vād de colo.

Totuși avem cîteva întrebări.

1) Cine s'a amestecat în chestiile celuilalt? »Tribuna« din Sibiu, în chestiile de partid a celor de dincolo, — ori D-l Sturdza, în chestia noastră, a celor ce purtăm luptă cu Maghiarii?

Să tăcem, atunci cînd D-l Sturdza cu liberalii lui se cocotează la putere abuzînd de chestia noastră sfîntă, pe urmă o tăvălește în noroi și ne poruncește să ne pupăm cu Maghiarii, de oarece altfel el nu poate rămînea la cîrmă?

2) Crede »Tribuna« din Arad, că cetitorii ei sunt atît de naivi să-i creadă naivitățile? Să nu fi știut D-l Sturdza că: cine-i Jeszensky? Se poate? A fost jocul sorții numai? Și tot numai un joc a sorții a fost și decorarea cu ord ungiuresc a președintelui »Ligii« din Predeal? La naiba.

3) Ce rost avea să renoiască »Tribuna« o chestie puțin actuală? A respira cenușa uitării de pe păcatele bătrîne, numai în detrimentul »Tribunei« din Arad va să fie.

V. E. M.

Răspunsul Redacției.

Drăgul nost prieten! Te agrăim așa, de și nu ne cunoaștem dar faptul că te adresezi redacției noastre într'o chestie atât de intimă și ne descoperi tainele inimei *D*-tale atât de cu încredere, ne îndreptățește intimitatea. — Te plîngi că după o tinereță fericită și fără gînduri, acum, cînd ai dat cu capul pornit spre încărunțire de anii 33 ai etății, te-ai hotărît la sfatul sincer a rudelor și la sfatul suspect a prietinelor, să-ți încătușezi și *D*-ta viața prin două verigi de aur, de o copilă nu chiar tinerică. Te-ai socotit mult, pe urmă, bine galonat, te ai dus s'o petești. Ea te-a »corfat«, pe cum ne spui, iar acum ne întrebi, după o »rușine« ca asta, mai are rost să te însori? — Să mai ascuți de sfatul sincer a părinților și să dai după alta, că mai sunt fete?

Dacă-i așa, dragul nost prieten, și noi zicem; da, mai sunt fete. Sunt destule. Insoarâte, că și viața însuraților are oarecare rost. — Corfa care ai primit'o nui rușine. — Inchipuieșteți *D*-ta, că într'o bună dimineață s'ar porni fetele la pețite. — Ce ai zice cînd te-ar peți pe *D*-ta, una... — care nu-ți place? Ai corfa-o negreșit. — Ei, ce ar fi să facă fata atunci? Să între în mănăstire? Nu! Că mai sunt feciori. Sunt destui. — Ea ar merge la altul, până ar da de unul, iar *D*-ta ai aștepta zmerit acasă, — cu minile împreunate pe genunchi, cu ochii galeși, naivi, — să vină însfirșit »ea«, care îți era dragă. Ai tot aștepta, până într'o bună zi, ai ceti în gazete că ea s'a logodit cu altul. Nu înțelegi că starea *D*-tale e mult mai favorabilă acum? *D*-ta poți să mai cauți iar dînsa — poate să mai aștepte. Că, veniva oare acel pe care'l așteaptă, e foarte problematic, dar că *D*-ta o săți afli nevastă, e cert, garantăm noi.

D-lui A. F. în Petrillaca de sus: Ne scrii că noul *Dr.*, Eugen Curta și-a fost camarad de școală, te interesează prin urmare, și te-a încurcat anunțul »Tribunei« din Arad, pe care ni'l trimiți și care e următorul:

»**Nou avocat român.** Aflăm cu plăcere că *D*-l Eugen Curta a luat doctoratul în *medicină*, la universitatea din Cluj. Noul avocat e fiul părintelui său, Ioan Curta din Bundorf«.

Afacerea e penibilă, dragă D-le! — Noi, ne-am informat deocamdată, că n'a fost denumit oare de profesor la preparandia din Arad, de oarece, după cum concludem din anunțul »Tribunei«, se prea poate să fi luat D-l. Curta doctoratul în litere? că dectnd »Tribuna« apare cu »aburi«, cum anunțase, în redacție se lucrează cu »vapor«.

D-lui B. în Br. Da domnule, — dacă ai murdărit Nrul 1. a a revistei, păstreazăl. Murdărește și nrul 2. — asemenea și numărul de față, — pe urmă retrimitele toate trei, cu adausul că abea acum, la nrul 3. te ai socotit că n'aveai de gînd să abonezi revista. — Toate vor fi în bună orînduială, cu micul adaos, — (dacă nu te superi), — să binevoiești a trimite pe un mandat postal și prețul celor trei numeri murdăriți. În forma asta, poți să te gîndești și la numărul 12 a revistei, că n'ai de gînd s'o abonezi. Adausul neînsemnat (mandatul postal), dacă ar lipsi, — ar strica tot hazul — d-tale. —

Prietenului dela Brașov. Răspunsul »Dreptății« a produs haz, — nu supărare. Crezi d-ta că lumea nu rîde cînd vede spumele de minie a celui ce s'a supărat pentrucă i-ai spus adevărul? Adevărul doare, și îi doare și pe acei ce au luat numele »Dreptății« în deșert. — Ofenză? — Pardon! Numai oameni cari au dat dovadă că valorează ceva, mă pot ofența. Din tot actul lor numai elevii dela gimnaziu au avut profit. — Ei nu mai dau de atunci nici o însemnătate »secunde« de pe ocupația din limba română, de oarece se mîngăe că: nici d-l Profesor nu știe »încă« — românește.

A — p. P. în S. Noi am trimis revista. La raclamări pe o cartă postală satisfacem însă totdeuna. — O fi posta de vină, ori alt cineva, dar noi nu, —

D-lui Crisciu, B.-Pesta. Material de felul cum dorești publicăm. — De ce nu?

Redacțional. Rugăm iertare pentru întirziera nrului de față. Am greșit socoteala. — Nu nădărduiam dect 3—400 abonați în lunile dintii și iată, deja nrul 3 ne vedem siliți să-l tipărim în 1000 exemplare. — Din greșeala asta esențială a urmat apoi că ni-s'a isprăvit hîrtia, care în urma comandai întirziate abia acum a sosit. În sfîrșit... n'a perit lumea pentru atît.

